

Oktober 2023

Aktstycket

Medlemsblad från ArkivCentrum Örebro län

Folkdräkter och hemslöjd

Arkivens dag infaller i år lördagen den 11 november. Det nationella temat är denna gång *Färg och form*. Vi på ArkivCentrum har valt att samtidigt passa på att fira länets slöjdförenings 140-årsjubileum. Därför blir det extra festligt med både kaffe och tårta under dagen.

En del av årets utställningar kommer också att belysa slöjdföreningens historia, men där kommer även finnas utställningar om bland annat rödfärgen från Dylta som färgade de svenska stugorna röda, den lokala sko- och konfektionsindustrins design, Klaessons

möbler och de fem stora Örebroutställningarna.

Även detta nummer av Aktstycket är till stor del tillägnat Örebro läns slöjdförenings 140-åriga historia. Först kommer dock en artikel om de svenska folkdräkterna, givetvis med extra fokus på länets folkdräkter, vilka har ett skiftande ursprung och ålder.

Till arkivens dag kommer också Sveriges första gesäll i dräktsömnad – slöjdaren och textilkonstnären Lina Odell. Hon kommer att föreläsa under rubriken »Arkiv och samlingar – en källa till inspiration och utveckling.« Eftersom vi tror att intresset för föreläsningen kommer att vara stort och det är ett begränsat antal platser i föreläsningssalen kommer man att behöva föränmäla sig till själva föreläsningen.

Omslaget

Denna gång är omslagsbilden hämtad från Nordiska museets arkiv. Den akvarellerade teck-

ningen av en kvinna med en kratta och en man med en lie har sitt ursprung från Stora Mellösa i Närke och ingår i ett skissblock som konstnären Josef Wilhelm Wallander (1821–1888) tecknade – sannolikt i slutet av 1850-talet – när han på uppdrag av Felix Bonnier reste runt i Sverige för att skapa bilder till ett planerat verk med svenska folkdräkter. Verket slutfördes dock aldrig, men delar av teckningarna kom i stället att publiceras av brodern Albert Bonnier i planschverket »Svenska folket sådant det ännu lever vid elfvorn på berg och i dalom« (1864–1865).

J. W. Wallanders vackra oljemålning av höbärgningen i Stora Mellösa – som kan ses på motstående sida – bör med största sannolikhet också ha tillkommit i samband med detta besök i Närke. Bägge bilderna borde vara de äldsta avbildningarna av Stora Mellösas folkdräkt.

Håkan Henriksson

Öppettider på ArkivCentrum

tisdagar 9.00–12.00
onsdagar 13.00–16.00
torsdagar 13.00–16.00
(förbokning av besök under andra tider är också möjlig)

För snabbare framtagning är det bra att kontakta ArkivCentrum inför besöket

ArkivCentrum Örebro län

Nastagatan 11 F
702 27 ÖREBRO
019-611 29 00
info@arkivcentrum.se
www.arkivcentrum.se

Aktstycket

Redaktör: Håkan Henriksson

ISSN 2001-2551

Tryckeri:
Lenanders Grafiska, Kalmar

MILJÖMÄRKT Trycksak 3041 0065

»Modeller till gamla folkdräkter från Närke« tillverkade av Naemi Dahlander (stadsarkitekt Magnus Dahlanders hustru) i Örebro som var utställda på Industri- och slöjdtställningen i Örebro 1911. Foto: Eric Sjöqvist, Örebro fabriks- och hantverksförenings arkiv, ArkivCentrum Örebro län.

Foto: Bertil Wreting / Nordiska museet.

Höbärgning i Stora Mellösa. Oljemålning av Josef Wilhelm Wallander från 1858. Nordiska museet.

Folkdräkten och folkets kläder

Enligt etikettboken är folkdräkt det plagg som alltid kan bäras till årets högtider och festligheter. Men vad är en folkdräkt? Frågan är inte helt enkel att svara på. Folkdräkterna kan delas in i tre olika typer: dokumenterad, rekonstruerad och komponerad dräkt.

Egentligen syftar begreppet »folkdräkt« bara på den dokumenterade dräkten, alltså på ett lokalt särpräglat dräktskick med bevarade plagg. De traditionella folkdräkterna kallas också bygdedräkter i textilvetenskapliga

sammanhang. Dessa kläder bars av jordägande bönder från traditionsbundna landskap i Sverige. Skåne, Hälsingland och Dalarna är de stora dräktlandskapen.

I Dalarna är Boda en av de socknar där kläderna var som

allra mest reglerade. Dräktplaggen var de kläder man använde dagligen. Inga andra kläder fanns. På bodamål heter dräktplaggen bara kläderna eller bodakläderna. En person som inte är dräktklädd sägs vara »slimsklädd« eller bara

»slims.« Slimsplagen började alltmer under 1900-talet att smyga sig in i garderoben.

Kläderna visade ens sockentillhörighet. De bars alla dagar och fanns i många varianter för såväl vardag som för fest och högtider. De varierades också efter kyrkoåret.

Kvinnans klädsel har i folkligt dräktskick alltid varit mer traditionsbunden än mannens. Mannens ekonomiska oberoende gjorde att hans dräkt var mer tillgänglig för modets växlingar och det militära modet har ofta påverkat mansdräkten.

Huvudbonaden var en mycket viktig del av dräkten. Huvudbonaden visade om kvinnan var gift eller ogift. Gifta kvinnor visade inte sitt hår för någon annan än sin man. Men vilka huvudbonader som bars har varierat från plats till plats och över tid med stora variationer, påverkade av modet. Den moderna tidens frisyrier gjorde det svårare att använda huvudbonader som till exempel bindmössor och klutar. Det fanns inga flätor att bygga med och ofta fanns det en lugg i pannan.

När industrialismen stod för dörren under 1800-talets slut blev det populärt med folkdräkter, men nu bland borgerskap och överklass. Dräkterna bars inte sällan som utklädnings- och teaterkostymer eller som utlåningskläder hos fotografen. Det var den nationalromantiska vurmen och tanken att rädda det hotade bondesamhället som var orsaken. Detta medförde

Akvarellerad teckning av Josef Wilhelm Wallander av en flicka och en gumma i högtidsdräkt från Stora Mellösa, sannolikt utförd i slutet av 1850-talet. Nordiska museet.

att gamla dräkter rekonstruerades eller nykomponerades under hela 1900-talet, men kanske främst under dess första del. Nu innebär det att dräkter sattes ihop av ett urval kläder som funnits och burits, men kanske inte alltid tillsammans. Det skapades också ett informellt regelverk, som sa att det skulle se ut på ett visst vis och en stereotyp bild av folkdräkten som en uniform. Komponerade byggedräkter skapades av en grupp eller kommitté kopplad till ortens hembygdsförening. De kunde även hämta inspiration från sockenvapnet och hembygdsföreningars textilsamlingar.

Svenska hemslöjdsföreningarnas riksförbund uppmanade

landets hemslöjdsföreningar att söka reda på de gamla folkdräkterna och uppmana till användning av dräkter vid högtidliga tillfällen. Nordiska museets och Skansens grundare Artur Hazelius (1833–1901) och hans efterföljares idoga insamlande av folkdräkter och folkkultur gör att det i dag på Nordiska museet finns en mängd folkdräkter, men även akvareller och skisser med folkdräkter som huvudmotiv. Att de särpräglade dräkter man beskrev egentligen var, före industrialismens genombrott, människors kläder som bars varje dag till vardags och till fest och som också var med om modeväxlingar och förändringar uppmärksammades dock inte så tydligt.

Folkligt mode är det som kan kallas »socialt präglade« kläder. Man kunde inte se direkt på kläderna vilken region personen kom ifrån, men däremot vilken social klass eller grupp de tillhörde. Kläderna var helt präglade efter rådande tids mode men ofta tillverkade i enklare material än överklassens kläder.

Folkdräkter i Närke

Det finns väldigt få särpräglade drag i Närkes dräktskick. I en enda Närkesocken höll man i viss mån fast vid en egen dräkt, nämligen i Stora Mellösa. Men Mellösadräkterna är ändå präglade av ganska sena moden. Dock finns en hel del uppgifter om hur de äldre dräkterna har sett ut i Stora Mellösa. Då kunde man även där se långrockar med häktoer och broderi i ryggen, långa västar med stora

ficklock, enfärgade kjolar och huvuddukar av vitt linne liksom skörttröjor som räckte till knäna. Att det är just i Stora Mellösa som man i Närke kan finna ett egentligt dräktskick anses ha att göra med att Stora Mellösa ligger knappt två mil från gränsen till Sörmland och Vingåker. Det var livlig kontakt mellan socknarna och mycket handel. Vingåkers ålderdomliga dräktskick anses ha påverkat befolkningen i Stora Mellösa.

Inga Arnö Berg och Gunnel Hazelius Berg skriver i boken »Folkdräkter och bygdedräkter från hela Sverige« att »Stora Mellösa synes varit den socken, som längst bibehållit sin sockendräkt. De gamla tala där ännu om vilken glad syn kyrkbacken om söndagarna erbjöd med den högtidsklädda ungdomen; flickorna i sina granna mössor och vita budingar (= överdelar) och gossarna i sina blåa långrockar, vita linnebyxor, röda och vita strumpeband samt gröna skinnkasketter.«

I Fataburen 1931, Nordiska museets och Skansens årsbok, skriver folklivsforskaren Sigfrid Svensson om hur konfektionskostymen ersatte folkdräkten. I sin artikel citerar han olika lantmätarens iakttagelser på 1850-talet runtom i Sverige: »Redan så tidigt som 1626 ha vi dokumenterat från St. Mellösa i Närke, att allmogen då frestades av sådana »förargelighe« klädespersedlar som »sterkte huffudkläder, fergade förkläden, sijdskiörtade snöre Tröjor«, alltså den tidens modepåfund.«

Övriga dräkter i Närke är kom-

ponerade eller rekonstruerade. Gällerstadräkten komponerades till exempel på 1920-talet. Den populära Västernärkedräkten, som bland annat förra statsministern Magdalena Andersson har burit vid Riksdagens öppnande, skapades 1947. Det skedde i samarbete mellan Hemslöjden och Örebro läns museum. Som stöd vid sammanställningen användes bevarade plagg och tyger från bygden.

Folkdräkter i Västmanland

Bönderna i Västmanland var tidigt modemedvetna. Förklaringen sägs ligga i god ekonomi och närheten till Stockholm. Här hade man

Förläggaren och publicisten Johan Saxon (1859–1935) iförd den på 1920-talet komponerade Gällerstadräkten, ståendes utanför Gällersta forngård 1927. Foto: Örebro stadsarkiv.

råd att följa modet. Dräktmässigt kom det att innebära att det, med undantag för bland annat Fellingsbrorocken, finns väldigt få bevarade dräktplagg från Västmanland. Bygdedräkterna är rekonstruerade av olika bevarade originaldelar. Den äldsta bygdedräkten i Västmanlands län togs fram i Surahammar i början på 1910-talet med hjälp av förlagor från bland annat Västerfärnebo socken.

En intressant dräkt från norra Örebro län är den dräkt som har sitt ursprung redan i början av 1800-talet. Det var Krokbornsparkens grundare, brukspatron Detlof Heijkenskjöld som väckte idén om en sockendräkt för bygden. Hans dotter Charlotta Heijkenskjöld (1781–1834) komponerade den blå dräkten med vävda röda

band tillsammans med blå

hätta, vitt förkläde och vit sjal

»till lyxens hämmande och

den sociala utjämningens

fromma«. Hälleforsdräkten

bars även av Charlotta

Heijkenskjöld själv och

hennes väninnor. På

1910-talet rekonstrue-

rades Hälleforsdräkten

till det den är i dag.

I Fellingsbro bar män-

nen en högtidsdräkt

som bestod av en lång

svart livrock utan slag

och som sammanhölls

med häktor som gick

upp till halsen. Vidare

utmärktes den av en hög

krage av klarrött kläde

samt sammetskant, röd

tumbred kant framtill och

högröda ärmuppslag med svart

sammetskant. Ett tiotal bönder

från Fellingsbro bar denna rock

ännu vid Bondetåget 1914. En

liktande svart livrock med röda

uppslag bars även av bönderna i

angränsande Glanshammar och

Götlunda.

I bergslagsdelen av Västman-

Foto: Håkan Henriksson

Bergsmannen och häradssdomaren Anders Olsson (1759–1818) i Siggebohyttan iförd en bergsmansrock med ståndkrage. Örebro läns museum.

land bar bergsmännen vanligen den så kallade bergsmansrocken. Den var vanligtvis tillverkad av gråaktig eller svart vadmal med en uppstående krage eller »ståndkrage« samt en häktrad ned till midjan. Till rocken bars en färggrann och knappförsedd väst av kläde samt gula bockskinnsbyxor.

Sverigedräkten

Den så kallade allmänna svenska nationaldräkten kallas också Svenska Kvinnliga Nationaldräktsföreningens festdräkt. Det var Märta Jörgensen (1874–1967) som år 1902 grundade Svenska Kvinnliga Nationaldräktsföreningen. Föreningens syfte var att reformera dräktmodet och skapa en dräkt utan hårt snörda liv eller kjolar som släpade på gatan. Därför komponerades en allmän svensk nationaldräkt med inspiration från Österåkers socken i Södermanland. Den skulle även fungera »för de som ingen dräkt hade, så de slipper låna från andra bygder«. Dräkten var från början röd, blå, vit och gul, i likhet med unionsflaggan, men ändrades efter unionsupplösningen till enbart blå, gul och vit.

Märta Jörgensen bar sin dräkt men den blev ingen succé. I mitten på 1970-talet kom en Sverigedräkt från tidigt 1910-tal att lämnas in på Nordiska museet och ställas ut, vilket gav dräkten ett uppsving. De kvinnliga medlemmarna av kungafamiljen har också bidragit till att popularisera dräkten.

Framtidens folkdräkt?

Folkdräkternas popularitet har växlat under åren. Under 1970-talet och den gröna vågen blev folkdräktsanvändandet oerhört populärt. Det skapade studiecirk- lar där dräkter syddes. Folkdräk-

ten stod för någonting annat än konsumtion och slit- och släng. Nu, under 2020-talet, återupplever folkdräktsanvändningen och handarbete en ny renässans. Man kan se nya sätt att närma sig traditionella hantverkstekniker. Att blanda handarbetstekniker och traditioner från olika områden ses inte som tabu. De som menar att dräkten inte får förändras möter motstånd hos de som glatt blandar folkdräktsplagg med andra plagg och går slimsklädda. Precis som det varit tidigare i historien.

Emma Ode

Håkan Henriksson

Högtidsdräkt från Fellingsbro. Akvarell av Emelie von Walterstorff från tidigt 1900-tal. Foto: Mats Landin, Nordiska museet.

Vid Industri- och slöjdställningen i Örebro 1911 fanns slöjdalster utställda från nästan 700 olika hemslöjdare från hela länet. De var sockenvis ordnade i Karolinska högre allmänna läroverkets gymnastikshus botten- och mellanvåning.

140 år av organiserat slöjdande

2023 är året då vårt läns slöjdförening jubilerar med 140 år. ArkivCentrum och Örebro läns slöjdförening väljer att fira detta på årets upplaga av Arkivens dag vars nationella tema i år är »Färg och form«.

Örebro läns slöjdförening bildades 1883 och är därmed en av landets äldsta slöjdföreningar. Redan 1875 framförde fabrikören i Örebro, Daniel Julius Elgérus, idén om att bilda en sådan förening men bildandet kom att vänta ytterligare några år då Elgérus och häradshövding Carl Stenberg

lade förslag hos Hushållningssällskapet om en »under sällskapet sorterande förening med ändamål att taga hemslöjden om hand«. Föreningen skulle syfta till »att på möjligast bästa sätt gagna slöjden i sin helhet, genom att väcka och underhålla intresse för slöjd och underlätta utövandet.« Till fören-

ingens förste ordförande valdes Elgérus själv.

Redan 1833 hade dock Örebro läns Hushållningssällskap startat en elementarslöjdskola för 30 gossar i träslöjd och fler privata slöjdsolor kom att följa Hushållningssällskapets initiativ. Även slöjdställningar började att

anordnas. Viby sockens hushållningssällskap anordnade 1836 den första slöjdtställningen i Örebro län. Hushållningssällskapet följde upp med fler slöjdtställningar under 1850-1870-talen.

Att slöjdande var på modet märks av att Örebro läns landsting gav hemslöjden ekonomiskt stöd första gången 1869 och 1874 erhöles 1000 kr till Hushållningssällskapet i statligt stöd till slöjden.

Främja slöjlandet

Att främja slöjlandet innebar även att man borde främja möjligheten att sälja sina alster någonstans. En första lokal för slöjdförsäljning startade 1879 i Selma Schillanders garn- och vävnadshandel på Köpmangatan 10 i Örebro. Hemslöjdsaffären i Örebro kom så småningom att inhysa slöjdmodeller av olika lokalt särpräglade slöjdalster vilka ständigt fick flyttas runt när hemslöjdsaffären bytte lokaler.

Från år 1885 och en rad år framåt anordnade slöjdföreningen slöjdkurser i Örebro i syfte att få slöjd införd i skolorna så snart som möjligt. Samma år, 1885, arrangerades en utställning i fornminnesföreningens lokal i sydvästra tornet i Örebro slott med 75 olika utställare. Många priser delades ut för att hedra de duktiga hemslöjdarna.

Örebro läns slöjdförening hade till uppgift att fördela landstingsbidragen till länets olika slöjdsolor. 1895 fick 67 gosslöjdsolor bidrag och 111 st flickslöjdsolor. Gossarna ägnade sig åt träslöjd och smide,

borstbindning och ritning medan flickorna fick ägna sig åt linne- och klädsömnad, vävnad, stickning, stoppning, lappning, märkning, spånad, bandvävnad, korsstygnssömnad och halmflätning. Dessutom hade sju elever deltagit i en kurs i konstvävnad.

Så tidigt som 1893 startade Nina von Engeström en privat vävskola i Örebro. År 1896 utgav hon boken »Praktisk väfbok – tillägnad den idoga Svenska qvinnan.« Boken kom att bli en storsäljare som fick tryckas upp i nya upplagor

Vid Industri- och slöjdtställningen i Örebro 1911 förevisade den då snart 81-åriga Brita Ersdotter (1830–1920) från Eriksberg, iklädd Stora Mellösas folkdräkt, hur hon tillverkade konstvävda band. Foto: Eric Sjöqvist, Örebro fabriks- och hantverksförenings arkiv, ArkivCentrum Örebro län.

fem gånger fram till 1913. År 1920 övertogs vävskolan helt och hållet av Slöjdföreningen. Redan 1910 anordnades vävkurser på landsbygden. Under 1921 undervisade vävskolan dessutom i växtfärgning vid en kurs i Järnboås. Vävskolan bedrevs fram till 1951.

Utställningar

1897 hölls en förberedande utställning i Örebro inför konst- och industriutställningen i Stockholm 1897. Den kände konstnären Axel Borg var en av domarna på utställningen i Örebro. Föreningen var överlag flitig inom utställningsverksamhet under sina första decennier. I september 1902 anordnades utställningen »Ett bo«.

Tillsammans med Örebro Fabriks- och Hantverksförening anordnade slöjdföreningen framgångsrika industri- och slöjdtställningar i Örebro under somrarna 1883, 1899, 1911 och 1928.

Den 15 mars 1917 invigdes en egen slöjdtställning i Örebro på Strömparterren. Slöjdföreningen deltog dessutom i Stockholmsutställningen 1930 och i en utställning i London 1931. Till den damastutställning som 1933 hölls på Örebro slott hade herrgårdar och borgarhem inom hela länet bidragit med slöjdalster.

Slöjdföreningen har haft till uppgift att inventera slöjd på landsbygden och resultatet skulle delges Nordiska Museet och Örebro läns museum. 1917 inventerades nästan varje socken och man fann unika ryor och drällvävnader. En provserie om 500 textilier från de olika socknarna i länet skapades.

Hemslöjd från Askersunds landsförsamling med flera socknar vid Industri- och slöjdtställningen i Örebro 1911.

Denna samling kom att bli ett slags textilt referensarkiv.

Hemslöjden

År 1933 var tiden inne för Slöjdföreningen att ta över hemslöjdsaffären i Örebro. Sålunda bildades år 1934 Örebro läns hemslöjd ekonomisk förening u.p.a. i syfte att »för Örebro läns slöjdförening befordra avsättning av inom länet förfärdigade slöjdarbeten.« Affären – »Hemslöjden« – flyttade då till Engelbrektsgatan 12 i Örebro. I november 1940 öppnades en hemslöjdsfilial i Karlskoga under namnet »Karlskoga hemslöjd«, men den lades ned 1967 på grund av dålig lönsamhet.

Försäljningsaffären Hemslöjden i Örebro flyttade återigen 1941. Nu till arbetshuset vid Kanslibron, där man även hyrde ut vävstolar till allmänheten för vävning och hjälpte till att sätta upp vävar.

Under Andra världskrigets krisår ökade intresset för det hemslöjdade i Sverige. Under år 1940 kunde till exempel ett hund-

ratal stickerskor framställa cirka 2000 strumpor för armén, med Slöjdföreningen som mellanhand. Styrelseledamoten Tora Bohmansson anförde i april 1941:

»Intresset inom länet för Slöjdföreningens kursverksamhet har länge varit stort. Vävkurs pågår för närvarande i Svennevad och planeras för närmaste tiden i Närkes Kil samt Karlskoga. Sömnadskurs pågår i Kumla (...) Knyppingskurs pågår i Örebro. En spånadskurs är under planläggning och ullkurs kommer att hållas i höst. Kurs i manlig slöjd planeras i Karlskoga och Götlunda.«

Även om det oftast var strikt uppdelning mellan så kallad »manlig« och »kvinnlig« slöjd skedde motsatt försöksverksamhet. 1941 anordnades en kurs i träslöjd för flickor. Deltagare var 15 flickor från Örebro Seniorscoutkår. I Åsa Ljunggrens personarkiv ser vi även dagboksanteckningar och foton från vävkurser för pojkar.

Intresset för slöjd varierade de

kommande decennierna. Från en nedgång under 1960-talet kunde man åter se ett stort intresse för slöjd under 1970-talet. Under detta decennium kom även mycket av intresset att inriktas på folkdräkter och rådgivning kring dräkter. Hemslöjden producerade även flera beställningsarbeten. Ett större arbete var den vävnad som levererades till Almby kyrka då även filmaren och prästen Per Söderberg filmade väverskorna under arbete. Filmen kom att visas i TV under en helgmålsringning.

Under åren har Slöjdföreningen varit delaktig i att starta många nya traditioner, såsom julmäsas på Örebro läns museum och julmarknader i Hemslöjdens försäljningslokaler. Under 1970-talet gjordes dock flera inbrott i Arbetshuset där hemslöjdsbutiken huserade och det var en av anledningarna till att man åter började se sig om efter nya lokaler.

1981 hölls på Karlslunds herrgård en utställning med namnet »Fåret och den härliga ullen« där

Hemslöjden var medarrangör.

På Liljevalchs i Stockholm hölls år 1982 hemslöjdsutställningen »Hemslöjd angår alla« och Örebro läns hemslöjd deltog med flera slöjdade produkter. Samtidigt hölls en rikstävling i linspinning och Slöjdföreningen och läns-museet anordnade samma år en linkurs med linsådd och linberedning på Siggebohyttans bergsmansgård. Vid flera olika tillfällen har det arrangerats tillställningar på Siggebohyttan med koppling till just linproduktion och linberedning.

1983 fyllde slöjdföreningen 100 år och en jubileumsutställning anordnades på Örebro läns museum. I utställningen visades textilier från olika tidsepoker och även en utställning över de inventeringar som genomförts i Lerbäck och Snavlunda socknar samt alster av verksamma slöjdare. Till jubileet hade tagits fram en speciell jubi-

leumssjal efter gammalt mönster som härrörde från fabrikör Daniel Julius Elgérus verksamhet på 1800-talet.

Hemslöjdskonsulent

År 1948 startade Slöjdföreningen en konsulentverksamhet med Åsa Ljunggren som hemslöjds-konsulent. Konsulenten gav råd i slöjdfrågor, höll föredrag i olika sammanhang, ordnade växtfärgningsdagar med mera. Hon har lämnat efter sig ett fint personarkiv med dagböcker från olika slöjdcourser som förvaras på ArkivCentrum. Åsa Ljunggren tillträdde sedan 1964 tjänsten som föreståndarinna på Hemslöjden. När hon 1975 slutade sin tjänst erhöll hon Svenska Hemslöjdföreningarnas Riksförbunds silvermedalj.

Under våren 1991 tog dock Örebro läns landsting över huvudmannaskapet för tjänsten som läns hemslöjds-konsulent.

Samtidigt flyttade läns hemslöjds-konsulent till ny lokal vid Kävesta folkhögskola. En konsulent i hårdslöjd anställdes även på halvtid. Idag är hemslöjds-konsulenterna lokaliserade på Örebro läns museum.

Vid årsmötet 1991 beslutades att det skulle väljas skilda styrelser för Örebro läns slöjdförening och Örebro läns Hemslöjd. Året därefter öppnade Örebro läns hemslöjd AB sin nya butik på Engelbrektsgatan 20 genom ett avtal mellan Slöjdföreningen och Medborgarskolan där Medborgarskolan åtog sig att driva den verksamhet som tidigare drivits av Örebro läns hemslöjd ekonomisk förening under det nya namnet Örebro läns hemslöjd AB. Året därpå överfördes Slöjdföreningens historiska material, som funnits i hemslöjdsbutiken, till Örebro läns museum. Föreningens avsikt med gåvan var att dräkter, mönster,

Tack vare bidrag från Örebro läns slöjdförening kunde Degerfors husmodersförening arrangera en fyra veckor lång vävkurs i februari 1935. Runt den stora vävstolen, som var placerad i brukets matservering, kan man se kursens elva deltagare samt vävlärinnan Åsa Romson (senare gift Ljunggren) från Mora. Foto: Åsa Ljunggrens personarkiv, ArkivCentrum Örebro län.

Växtfärgningskurs i samarbete med JUF i Kvistbro 1955.

föremål med mera skulle katalogiseras och tas om hand så att de skulle bli tillgängliga för forskning och kunna visas för allmänheten. Under flera år framöver arbetades det för att katalogisera materialet. Databasen är sökbar via museet.

1995 gjorde det slöjdtåg som Riksutställningar, Svenska Hemslöjdsföreningarnas Riksförbund och SJ tagit fram ett stopp i Örebro län med Örebro läns slöjdförening som samarbetspartner. Tåget bestod av slöjdvagnar och konferensvagn med material och verktyg. Tåget vände sig till ungdomar, vilka under dagtid besökte tågvagarna för att slöjda.

Dräktråd bildas

Slöjdföreningen bildade i mars 1996 ett dräktråd som skulle inventera och göra en historisk dokumentation av länets dräkter samt se över de mönster och beskrivningar som fanns. Dräktrådet har under åren katalogiserat gamla dräkter.

1999 anordnade Slöjdföreningen tillsammans med Örebro läns hembygdsförbund en dräkt-

dag i ämnet »Folklig klädsel«. Under senhösten 1999 gjordes en utställning om Örebro vävskola med foton och vävprover ur Slöjdföreningens arkiv. Dräktrådet består idag av representanter för länets slöjdförening, Örebro läns hembygdsförbund och museum, för Svenska folkdansringen och studieförbund med kurser i folkdräktssömnad samt av läns-hems-löj-d-konsulenterna.

År 2003 firade föreningen 120 år med en utställning med titeln »Handslöjd och ögonfröjd« i samarbete med läns-museet och slöj-d-konsulenterna. Samma år lades butiken Örebro läns Hems-löj-d-tyvärr ned.

Örebro läns slöjdförening har sedan den första tiden av sin verksamhet ofta samarbetat med Örebro läns museum. 2002 anordnades för första gången Hems-löj-dens dag i Örebro, i Örebro läns museums lokaler. Under 2005 ansvarade Slöjdföreningen för barnlördagar på läns-museet där barn fick slöjda. År 2008 firade slöjdföreningen 125 år med en

slöjdtävling med namnet »Gör nå't.« Tävlingen var öppen för alla i länet som slöjdar, i alla åldrar, och avslutades med en stor utställning på läns-museet. 130-årsjubileets årsmöte år 2013 åtföljdes av en dräktkavalkad till toner av flöjt och gitarr på läns-museet.

Projektet »Lika Unika« 2017–2018 avslutades med utställningen »Omslöjd – när samlat möter nytt« där föremålen från samlingarna och de nyslöjdade föremålen ställdes ut. Utställningen visade föremål, tankar och känslor som uppstår vid mötet mellan historia och nyskapande.

Örebro läns slöjdförening är än idag, år 2023 högst levande. Under året har prova-på-kvällar hållits i pappersvikning, lappa och laga kläder, läderarbeten, trä-svarvning och täljning och under hösten skall föreningen prova på ten-n-rå-ds-broderi, yl-le-broderi och plå-tar-beten. Under sommaren hölls en medlemsutställning i samarbete med Svensk form på Nora konsthall.

Emma Ode

ARKIVENS DAG

11 nov 2023 - *Färg och form*

Örebro läns slöjdförening 140 år!

Öppet hus på ArkivCentrum
Örebro län, Nastagatan 11 F,
Örebro kl. 11.00-15.00.

Tipspromenad, utställning på
dagens tema *Färg och form*.

13.00 Föreläsning med **Lina Odell**, Sveriges första gesäll i
dräktsömnad: "**Arkiv och
samlingar - en källa till
inspiration och utveckling.**"

Örebro läns slöjdförening
firar 140 år. Kaffe och tårta
efter föreläsningen.

OBS! Begränsat antal platser
till föreläsningen. **Anmälan
öppnar månd. 6 nov kl. 10.00
till: info@arkivcentrum.se**

ArkivCentrum
Örebro län

